

ЛІТЕРАТУРА:

1. Новицкий И.Б. Римское право : [изд. 6-е, стереотипное] / И.Б. Новицкий. – М., 1997 – 245 с.

Кулакевич Юлія Анатоліївна

*студентка 1-го курсу факультету цивільної та господарської юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – д.ю.н., професор Харитонов Є.О.*

ЗАХИСТ ПРАВА ВЛАСНОСТІ

При рабовласницькому ладі в римському приватному праві основою виробничих відносин була власність рабовласника на робочу силу і на засоби виробництва. Внаслідок цього вся сила держави, включаючи і право, насамперед спрямована на збереження і захист економічної основи свого особистого існування – власності. Засоби, методи, форми і види захисту права власності були доволі різними.

Власність – це відносини між людьми з приводу речі. З однієї сторони цих відносин, – власник певної речі, а з другої – не власник, тобто усі інші люди, які повинні до цієї речі ставитися як до чужої. Привласнюючи конкретну річ, власник усуває від неї всіх інших людей, таким чином вступаючи у відносини з ними.

Право власності – це абсолютне право, яке означає, що власник здійснює над річчю повне, необмежене і неподільне панування, тобто користується усіма правомочностями, якими його наділяє закон та права. Усі, хто його оточують, не мають порушувати права власника, а повинні поважати їх. Власник є суб'єктом права власності, а всі, хто його оточує, – зобов'язаними суб'єктами [1, с. 26].

Захист права власності конкретизувався багатьма різними спеціальними позовами, що передбачають судову гарантію від певних посягань на володіння, користування, розпорядження певною річчю. Було два основних випадки: захист права власності з приводу володіння річчю від невластника, які посягали на це, і захист права використання речі від неправомірних посягань на те.

Для того, аби повернути річ у своє законне володіння власник мав право на:

1. Віндикаційний позов – пред'являвся цей позов тоді, коли одна особа стверджувала, що є власником речі, яка була у володінні іншої особи, і на цій основі вимагала, щоб їй повернули ту річ. При цьому позивач повинен був довести своє право власності на цю річ. Якщо він отримав право власності від іншої особи, то він повинен був довести, що відповідач володіє річчю як

юридичний власник чи як фіктивний власник, хоча і зробити це було не так просто.

2. Негаторний позов – це позов про заперечення. Він застосовувався для того, аби усунути перешкоди, які заважали власнику нормально та повноправно здійснювати своє право власності. Зрозуміло, що відповідачем за негаторним позовом був той, хто хотів користуватись певною мірою чужою річчю. У Римі це траплялося у тих випадках, коли через земельну ділянку однієї особи гнали до водопою сусідську худобу. Сусід обґрунтовував це тим, що за ним, ніби, закріплене таке право прогону. Відповідальність за даним позовом зводилася до обов'язку порушника припинити неправомірні перешкоди.

3. Прогібіторний позов – був подібний до негаторного позову, проте відрізнявся від нього тим, що міг бути пред'явлений лише в тому випадку, якщо порушення права власності ще не відбулося, але відбудеться у майбутньому.

4. Публіціанський позов – даним позовом захищалося добросовісне володіння. Згодом ним міг користуватися і власник певної речі, якщо він не міг довести права власності свого попередника [2, с. 157].

Права на чужі речі за римським приватним правом можна поділити на дві групи:

1) право користування чужими речами. Це сервітути, які могли бути персональними або преюдиціальними, а також емфітевзис та суперфіцій, що представляли собою обмежені речеві права на землю;

2) право розпоряджатися чужими речами, до яких належала іпотека (застава нерухомості), суть якої полягає в тому, що кредитор мав право реалізації заставленого майна для задоволення своїх майнових інтересів у разі неповернення боргу.

Отже, загальна концепція римської правової культури рабовласницького періоду і пізніших періодів передбачала, що вимоги права визначаються, по-перше, власними для даного народу встановленнями, чи правом цивільним у широкому змісті, по-друге – погодженістю з природним розумом спільного проживання, єдинозагальним для всіх народів, чи правом загальнонародним [3, с. 199].

Римське речове право мало три правові інститути: *possessio* (володіння), право власності, права на чужі речі. Найголовнішим з них було право власності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Левіна Л.Н., Терехова Л.Н. Римське право / Л.Н. Левіна, Л.Н. Терехова. – М. : 2009. – 26 с.
2. Орач Є.М., Тищик Б.Й. Основи римського приватного права: Навчальний посібник. – Львів : Ред.-вид. відділ Львів. ун-ту, 2000. – 157 с.

3. Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу: Навч. посібник. – Львів: Світ, 2001. – 199 с.

Левикін Владислав Євгенович

*студент 3-го курсу соціально-правового факультету
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник – к.ю.н., доцент Фомічова Н.В.*

ЗАПОВІТ З УМОВОЮ: РИМСЬКЕ ПРАВО ТА СУЧАСНІСТЬ

Заповіт з умовою – відносно новий інститут цивільного права України, який вперше був зафіксований у нормах Цивільного кодексу України 2003 року (далі – ЦК України), а саме у ст. 1242. Підґрунтям створення інституту заповіту з умовою є пріоритетність волі заповідача, який не тільки призначає спадкоємця, а також може визначити певні умови, які для спадкоємця є обов'язковими [1, 771].

Проблемою вивчення заповіту з умовою займалося велика кількість науковців цивілістів, зокрема до таких можна віднести: Ю.О. Заїка, Б.О. Антипов, О.В. Дзера, З.В. Ромовська, С.Я. Фурса, Т.Б. Гонт, Є.І. Фурса, О.Є. Кухарев, Є.О. Харитонов, В.І. Серебровський та інші вчені.

Незважаючи на те, що заповіт з умовою новий інститут сучасного цивільного права в Україні, але його розвиток сягає ще часів Стародавнього Риму.

Так, наприклад у римському приватному праві дозволялося призначення спадкоємця з певною умовою, але тільки якщо така умова була відкладальною та спадщина відкривалася з настанням визначеної умови, а не на момент смерті спадкодавця. Відкладальною умовою, наприклад, могло виступати підпризначення спадкоємця (*heredis substitutio*), у разі коли обраний спадкоємець з деяких обставин, таких як смерть чи то небажання прийняти спадщину, не стає спадкоємцем, міг призначатися також додатковий спадкоємець, який би замінив основного [2, с. 103].

Цікавим фактом є те, що інколи при складанні заповіту використовувалося покладання (*modus*), згідно з яким на спадкоємця покладался обов'язок виконати певні дії чи використання майна за визначеним призначенням, так наприклад, спадкоємець, щоб отримати спадщину, повинен був поставити пам'ятник на могилі заповідача. У випадку, коли спадкоємець який отримав спадщину з покладанням (*sub modo*), відмовляється виконувати визначені умови, використовувались засоби адміністративного примусу [3, с. 216].